

Evropské centrum

© Libor Žídek, 2005

Obsah přednášky

- A. historie sjednocování Evropy
- B. evropské instituce
- C. EMU - EURO
- D. vybrané problémy EU

A. historie sjednocování

- stará myšlenka
- 1929 Briandův plán Panevropská unie
- reálněji po WW2 - důvody:
  - Američané
  - boj s vlastním nacionalismem a politic. rozpory (X válce)
  - X SSSR
  - ekonomické – větší trh =
    - větší série
    - růst specializace
    - větší konkurenční tlak

historie – Montánní unie

- Evropské společenství uhlí a oceli - 1951
- základem Schumanův plán (1950)
  - integrovat ev. důlní podniky pod řízením nadnárodního úřadu
- cílem společný trh uhlí a oceli
- signatáři: Fr, Něm, It, Niz, Bel a Luc (H)
- důvody
  - uhlí a železo nutné pro vedení války ⇔ vzájemná kontrola (kontrola Německa)
  - konkrétně - kontrola Porúří
    - FR závislá na uhlí z Porúří
    - 1870 – 1945 3x zneužito pro válku

historie – Římské smlouvy

- 1957
- vznik EHS a EUROATOM (Evropské společenství pro atomovou energii)
  - ⇨ existence tří samostatných org EHS, ESUO, EUROATOM
- společný trh
  - odstranění cel a kvantitativních omezení EX a IM
    - X FR
    - ⇨ ústupky FR - seznam problémových komodit + obchod s koloniemi
  - společné celní sazby vůči třetím zemím
  - odstranění překážek v pohybu osob

historie

- 1960 ESVO (EFTA)
  - protiváha EHS
  - signatáři: Dán, Nor, Portug, Rak, Švéd, Švýc a GB
- 1961 GB pokus o vstup EHS
  - důvody:
    - dekolonizace
    - USA
    - vyvažující síla
  - 1963 oficiálně zamítnuto (de Gaulle)

historie

- 1963 smlouva mezi Francií a Německem
  - “Osa spolupráce“
- 1967 slučovací smlouva EHS, EUROATOM a ESUO ⇒ ES
  - + celní unie od 1.6.1968
- 1972 zóna volného obchodu ES s Fin, Isl, Port, Rak, Švéd a Švýc
- 1973 přijetí GB, Ir, Dán - Nor NE
- v 70. letech Lomské dohody
  - ES zrušení omezení na IM z bývalých kolonií

historie

- 1981 Řecko
- 1986 Španělsko a Portugalsko
- 1995 Rakousko, Finsko a Švédsko
  - v Norsku připojení zamítnuto referendem
- ALE postup integrace uvnitř ES v 70. a 80. letech pomalý = euroskleróza
  - neschopnost dojít ke společným závěrům pro rozdílné názory členských zemí ⇔ ...

Jednotný evropský akt

- v 70. letech stagflace + euroskléroza
- + poč 80. let ⇒ deregulace v USA (Reagan) v GB (Thatcherová)
  - snaha o zlepšení fungován trhů + stimulování konkurence
- ⇒ Evropa pod tlakem aby následovala ⇒ iniciativa o vytvoření jednotného trhu

- 1987 přijat Jednotný evropský akt
- cíle = odbourat zbylé bariéry společného trhu:
  - materiální překážky na hranicích
  - odlišnosti v technických normách
  - odlišnosti v daňových sazbách
  - ⇒ závazný termín pro Velký trh (31.12.1992)
- + posílení institucí
- + rozšíření zásahů do nových oblastí
- + větší spolupráce v zahraniční politice

historie - Maastrichtská smlouva

- oficiálně „Smlouva o EU“
- reakce na Německé sjednocení ??
- schválena prosinec 1991 ALE ratifikace
  - DÁNSKO ...
- Hlavní body:
  - dohoda o vytvoření měnové unie
  - přiznání práva na připojení k EU
  - společná sociální politika
  - změny v ev. institucích

historie - AGENDA 2000

- přijato 1995
- politické priority pro 1996 – 2000
- obsah:
  - o přistoupení ke společné měně
  - připravit a zahájit jednání s přidruženými zeměmi
  - transformace EU – reforma hlasování + změny v institucích ... a další

historie - Amsterodamská smlouva

- 1997 ⇒ ratifikace ⇒ v platnost 1.5.1999
- nová smlouva o EU - Maastricht II.
- cíle:
  - a. odstranit poslední překážky volného pohybu uvnitř EU - součástí Schengenská dohoda
  - b. zaměstnanost a občanská práva
  - c. silnější Ev v mez vztazích – posílení vojenských struktur
  - d. institucionální změny ō efektivnější struktura EU – posílení Ev Parlamentu, klauzule flexibility ...

Obsah přednášky

- A. historie sjednocování Evropy
- B. Evropské instituce
- C. EMU - EURO
- D. vybrané problémy EU

Instituce EU

- Evropská rada
  - Rada ministrů
  - Evropský parlament
  - Komise EU
  - Hospodářský a sociální výbor
  - Soudní dvůr
  - Revizní dvůr
  - Evropská investiční banka
-
- jen vědět k čemu slouží – např co je hlavní výkonný orgán
    - + kdo šéfuje Komisi EU !

NESTUDOVAŤ!

Obsah přednášky

- A. historie sjednocování Evropy
- B. Evropské instituce
- C. EMU - EURO
- D. vybrané problémy EU

Evropská měnová unie

- 1970 Wernerova zpráva = I. pokus o měn. unii
- po rozpadu Bretton - Woodu snaha po větší stabilitě $\Rightarrow$ EMS
- ...
- nejvýznamnější část Maastrichtské smlouvy = Evropská měnová unie

EMU - ETAPY

- I. etapa: 1990 - konec 1993
  - odstranění překážek volného pohybu kapitálu
- II. etapa: od 1994 do 1998
  - vytvoření Evropského měnového institutu
  - konvergenční kritéria
- III. etapa: od 1999
  - vznik společné měny
  - zafixování směnných kurzů
  - Evropský systém centrálních bank
- IV. etapa: od 1.1.2002 - fyzické peníze

Výhody společné měny

- + odpadán kurzové riziko
- + banky nemusí držet rezervy v cizích měnách
- + nedochází ke kolísání kurzů
- + konec spekulací s národními měnami
- + pokles inflace
- + silné EURO = třetí světová rezervní měna
- + euro + společný trh $\Rightarrow$ $\uparrow$ konkurence
 $\Rightarrow$ $\uparrow$ efektivity

Nevýhody společné měny

- - nemožnost používat směnný kurz jako nástroj HP
- - rozdílné fáze hospodářského cyklu
- - chování ECB?
- - SR náklady
- - velmi obtížný návrat k národní měně

Konvergenční kritéria

- cíl kvalitní měna $\Leftrightarrow$ kritéria pro přizvání:
  - deficit rozpočtu $< 3\%$ HDP
  - státní dluh $< 60\%$ HDP
  - inflace $<$ průměr 3 nejlepších $+ 1,5\%$
  - LR úrokové sazby maximálně o 2% vyšší než průměr 3 s nejnižší
  - stabilita kurzu $\pm 15\%$ a 2 roky nedevalvovat
- Pakt stability a růstu
  - = sankce za neplnění kritéria deficitu
  - $\Leftrightarrow$ omezené možnosti fiskální politiky
  - reformován 2005

Konvergenční kritéria

- problémy s plněním všichni mimo Lux
- květen 1998 - nakonec 11 zemí
- v 1. kole se nezúčastnili:
  - GB – nechtěla – formálně není členem EMS
  - Švédsko - více méně nechtělo - není v EMS
  - Dánsko - nechtělo
  - Řecko - nesplnilo kritéria
- 2000 Řecko splnilo kritéria $\Rightarrow$ euro od 2001
- 2001 DÁN neúspěšné referendum
  - ekonomicky nevýhodné ($r > v$ eurozóně)
  - $\Rightarrow$ odložení referend Švédsko i GB

Výsledky

- kurzu k \$
  - nejdříve pokles
    - ekonomická výkonnost EU x USA
    - flexibilita US hospodářství
      - ⇨ vysoká důvěra v dolar
  - poslední 3 roky posilování
    - schodky obchodní bilance USA
- dolar stále hlavní rezervní měnou

Obsah přednášky

- A. historie sjednocování Evropy
- B. Evropské instituce
- C. EMU - EURO
- D. vybrané problémy EU

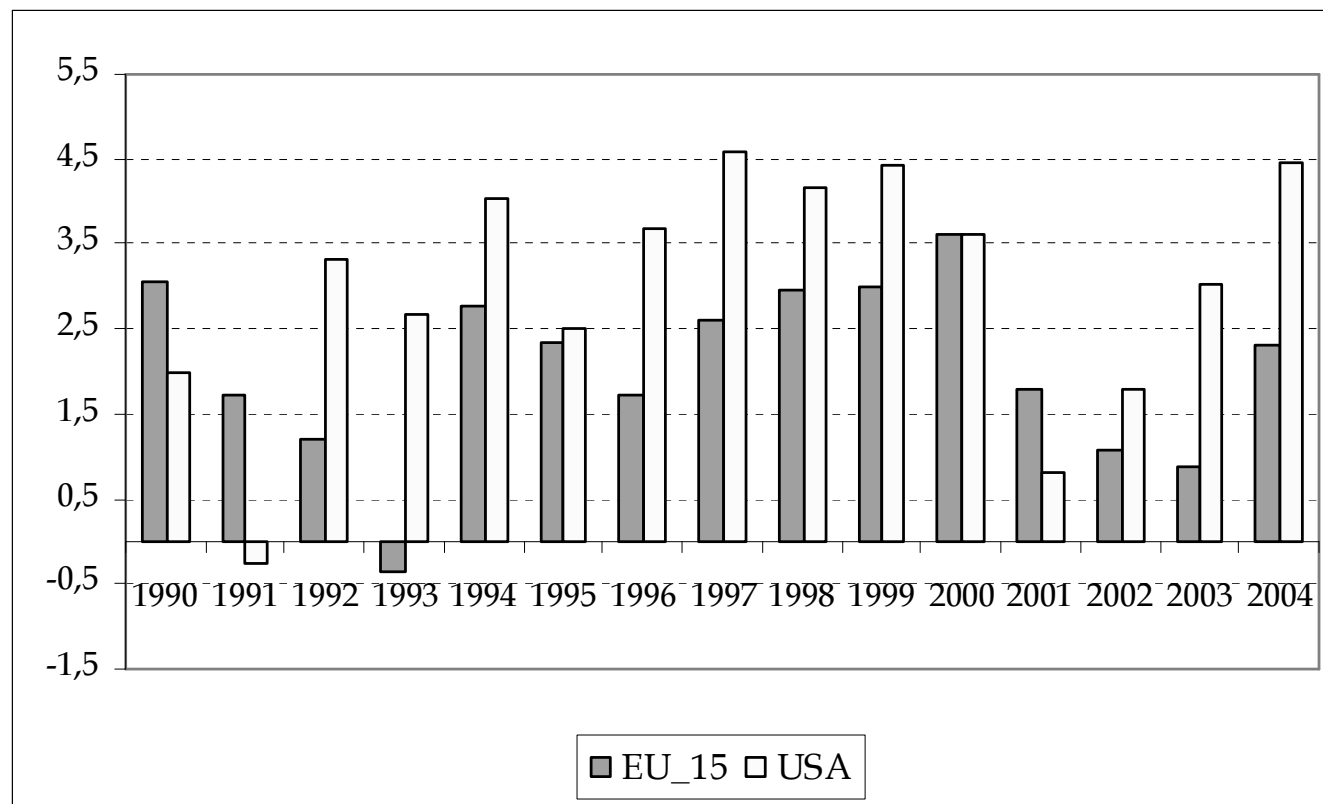

Největší problémy EU

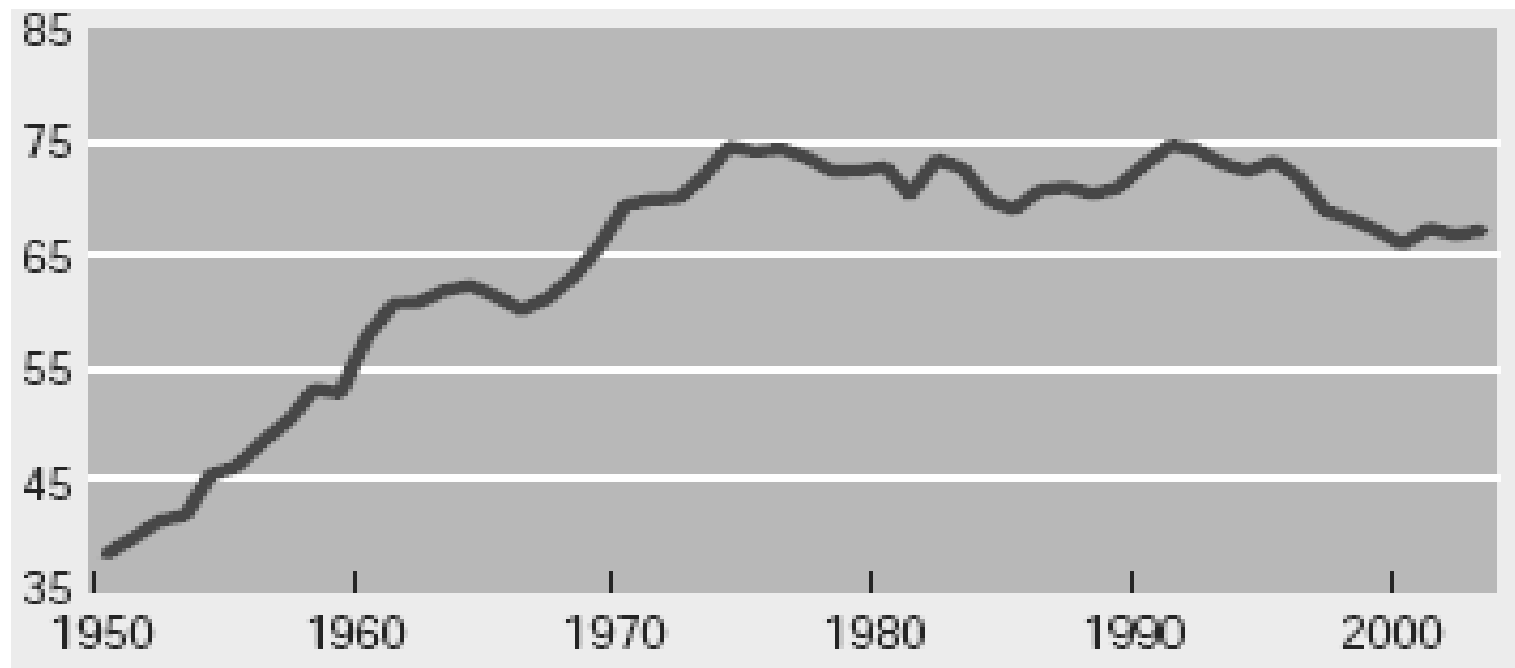
- A. zaostávání v ekonomické úrovni
- B. nezaměstnanost
- C. rozšiřování
- D. zemědělská politika
- E. financování
- F. vnitřní rozpory
- G. liberalizace - reforma

A. zaostávání v ekonomické úrovni

- nízká produktivita práce X USA
- nízký ek růst X USA - graf

HDP na osobu v eurozóně jako procento HDP na osobu v USA (dle parity kupní síly)

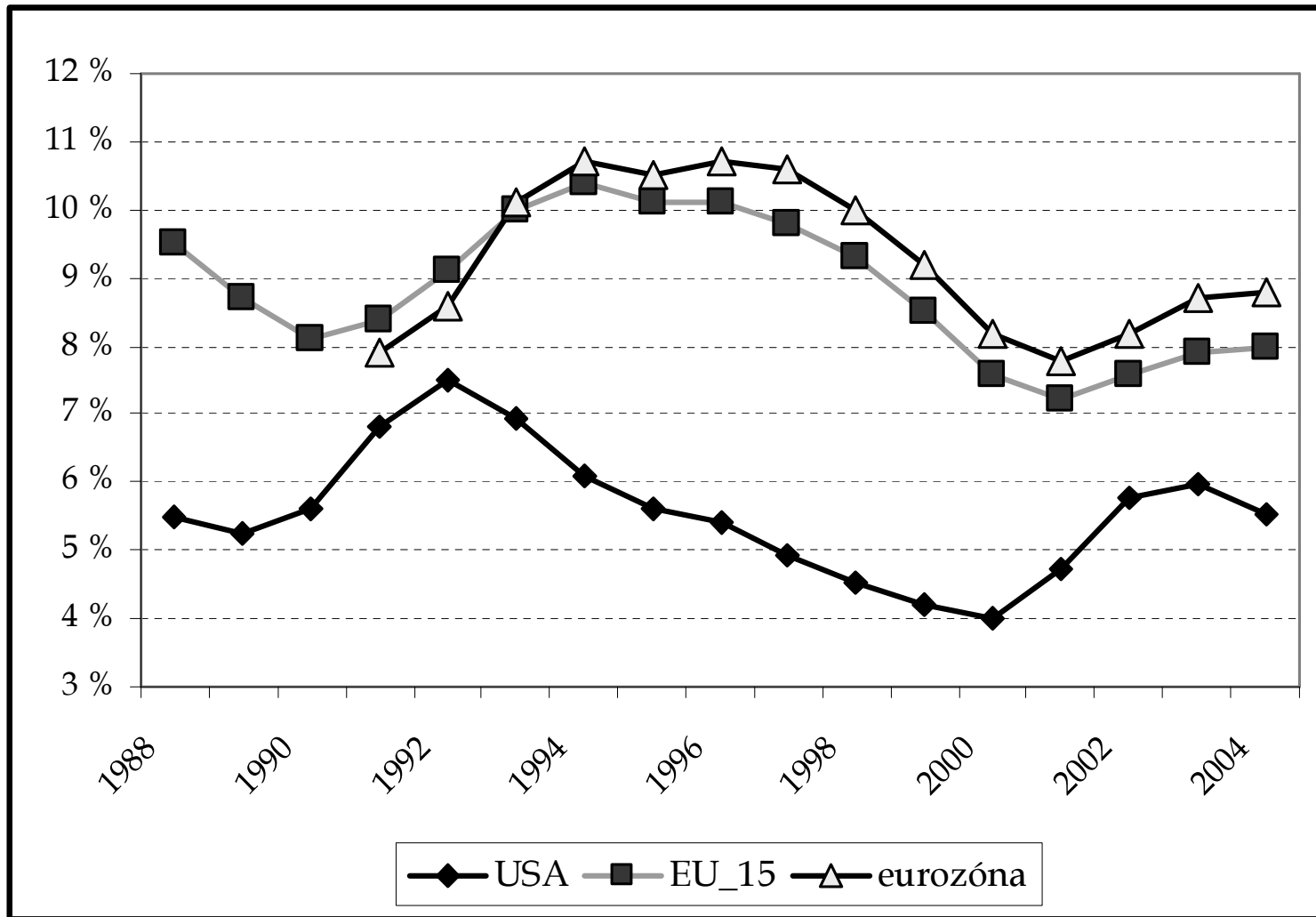

B. nezaměstnanost

- trvalý a velmi vážný problém
- zejména vnitřní důvody:
  - regulace
  - sociální výdobytky
  - vysoké náklady na propouštění
  - vysoké daně $\Rightarrow$ investice jinde
  - vysoké náklady na sociální pojištění
  - vysoké dávky podpory sociální zabezpečení
  - + například snaha o snížení pracovní doby, ...

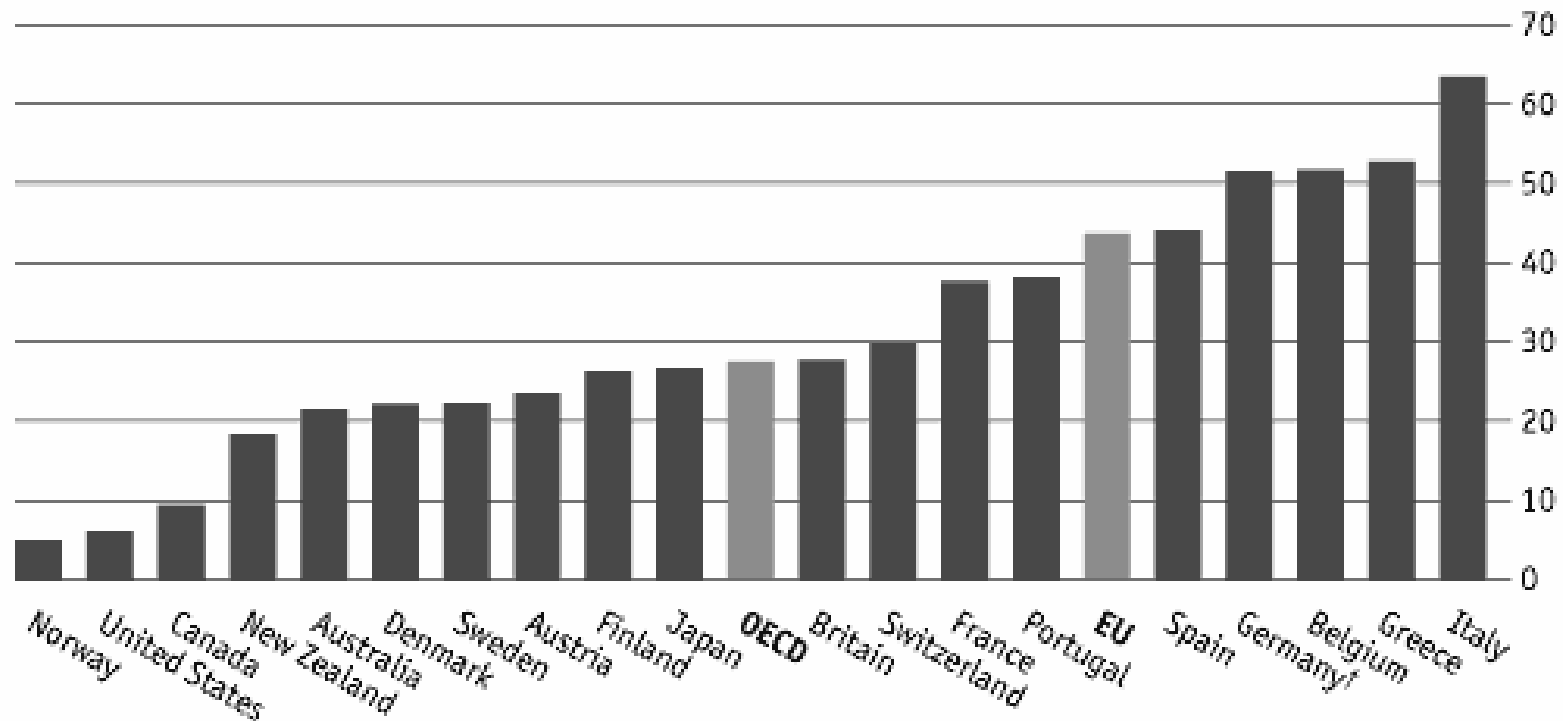
- zlepšení v posledních letech
  - deregulace hospodářství
  - liberalizace pracovních trhů
  - i institucionálně – summit v Lisabonu (2000)
- ALE nezaměstnanost stále 9% v EU X 5% v USA

Míra nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost

Long-term unemployment*
as % of total unemployment, 2001

Source: OECD

* Duration of unemployment 12 months and over † Data for 2000

C. rozšiřování

- po WW2 trvale noví členové
  - z 6 na 15 zemí
  - dnes středomoří a střední a východní Evropa
- nakonec 10 zemí společně
  - Kypr, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, ČR, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Slovensko
- další země:
  - Bulharsko a Rumunsko
  - Turecko, Ukrajina ... ?

Kodaňská kritéria

- 1993 - Evropská Rada = podmínky pro přistoupení k EU:
  - **politická** = demokracie + právní stát + dodržování lidských práv + ochrana menšin
  - **hospodářská** = funkční tržní hospodářství
  - **ostatní** = přijetí cílů politické, hospodářská a měnové unie + převzetí *acquis communautaire* = > 80 000 stran zákonů
    - ⇨ screening = porovnávání právního řádu

Doba konvergence na 70% úrovně EU

	růst v letech 1994-98 v%	doba konvergence dle průměrného růstu	doba konvergence dle teorií dlouhodobého růstu
Bulharsko	-2	-	37
ČR	2,5	-	10
Estonsko	4,5	31	29
Litva	2,7	443	35
Lotyšsko	1,2	-	33
Maďarsko	2,9	96	21
Polsko	6,3	14	26
Rumunsko	0,5	-	34
Slovensko	5,9	11	21
Slovinsko	4,1	1	0

D. zemědělská politika

- Společná zemědělská politika = CAP
- až 50% výdajů EU
- zvýhodnění zemědělců větší než jinde
- problémy již při zavádění
  - odlišné zemědělské politiky – nakonec FR model
- + problémy při jednání GATT a stále problémy s WTO + problémy s RZ

Cíle CAP

- již v Římských smlouvách:
  - a. zvýšit zemědělskou produktivitu
  - b. spravedlivý životní standard pro zemědělce
  - c. stabilizovat trh se zemědělskými produkty
  - d. opatření pro bezpečnost potravin
  - e. zabezpečit S potravin v mírných cenách

Nástroje CAP

- intervenční nákupy
- cla
- podpora exportu
- výrobní kvóty

Argumenty používané pro CAP

- Důvody pro CAP:
  - při vzniku X opakování válečného hladu
  - zachování rázu krajiny a kulturního dědictví
  - ekolog investice
  - X monopolizaci zem
  - X ztrátě míst

Proti CAP

- Realita:
  - empiricky:
    - podpora velkých a efektivních X malým
    - podpora chemie X ekologii
  - obrovská nadprodukce $\Rightarrow$ plýtvání
  - “chyby“ ve financování
  - neefektivita
  - vyšší daně
  - vysoké ceny (nemožnost nákupu levných IM)

Průměrné ceny potravin v Kč (1996)

Komodita	cena v EU	světová cena
Cukr /kg	22,8	10,4
Mléko /l	10,36	7,86
Máslo /kg	213,6	49,8
Sýry /kg	153,74	88,64
Řepka /t	7 912	8 000
Vepřové maso /kg	34,4	33,6
Hovězí maso /kg	51,9	33,1

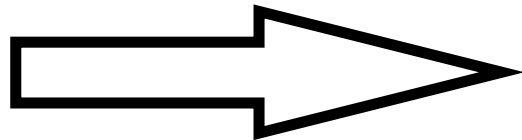
cukr v EU

- zemědělci v EU dostávají 4x světovou cenu $\Rightarrow$ 4 000 000 tun přebytků $\Rightarrow$ přebytky se exportují na svět trhy se subvencí 1 mld € - jde malé skupině producentů cukru $\Rightarrow$ EV 2. největší producent cukru, bez toho, že by měla komparativní výhodu $\Rightarrow$ $\downarrow$ svět ceny asi o 1/3 $\Rightarrow$ ztráty pro RZ

Tak proč? A co dál?

- Velmi silná zemědělská lobby
- ALE:
- Uruguayské kolo GATT
- 2001 zemědělství zařazeno do dalšího kola jednání WTO v Doha (Katar)
- připojení nových zemí (Polsko)
- velké ztráty odhady 1 - 7% HDP EU

NUTNÁ REFORMA

E. financování

- trvalý problém
- strana příjmů
  - příspěvky = tajná informace
  - příjmy nerovnoměrně rozloženy
    - GB
    - Německo
- strana výdajů
  - velká část zemědělství a strukturální fondy
  - přijetí nových členů

Procentní podíl členů na financování EU (1995)

Belgie	3,8	Itálie	11,7	Rakousko	2,6
Dánsko	1,8	Lucembursko	0,3	Řecko	1,4
Finsko	1,3	Německo	29,3	Španělsko	6,3
Francie	17,9	Nizozemsko	5,8	Švédsko	2,5
Irsko	1,1	Portugalsko	1,4	Velká Británie	12,8

F. spory uvnitř EU

- dílčí spory
  - britské hovězí
  - definice čokolády
- přístup k jednání WTO ...
- koncepční
  - stále bližší (ever closer) Unie (FR ...)
  - X dvě rychlosti (GB, DÁN, ...)

G. liberalizace - reforma

- snaha o liberalizaci – Summit v Lisabonu 2000
  - cíl: „do 2010 být nejvýkonnější ekonomikou“
  - trh s elektřinou, pošty, ...
  - postup pomalý
  - 2005 oficiálně upuštěno protože cíle nereálné
- + nutnost reformy
  - financování
  - zemědělské politiky
  - institucí – uskutečněno 2000
  - Ústava ...